

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

Бібліодайджест
до 30-річчя заснування
**Національної академії
педагогічних наук України**

СУМИ - 2022

Національна академія педагогічних наук України: коротка історична довідка

Наука – ось справжня перевага людини ...
Й. В. Гете

Серед суб'єктів освітянської діяльності, які здійснюють науковий і методичний – супровід освіти в нашій державі, впроваджуючи в освітній процес та поширюючи в науковому просторі результати власних досліджень і науково-технічних розробок, чільне місце належить Національній академії педагогічних наук України.

Проголошення незалежної суверенної Української держави стимулювало розвиток педагогічної творчості, активізувало пошуки оригінальних моделей навчально-виховного процесу. З'явилися нові навчальні заклади, авторські та альтернативні школи, сучасні концепції навчання й виховання. Виникла потреба в глибокому вивченні, науковому осмисленні й виробленні на цій основі стратегії і тактики розвитку української національної школи. Це активізувало науково-педагогічну діяльність щодо створення власного науково-педагогічного центру.

Академія педагогічних наук України як вища галузева державна наукова установа була створена в 1992 році (Указ Президента України Л. Кравчука від 4 березня 1992 р. та постанова Кабінету Міністрів України від 16 червня 1992 р.).

Президентом-організатором АПН України став директор Інституту педагогіки М. Д. Ярмаченко. Дійсними членами-засновниками Академії стали 15 відомих в Україні вчених (Ф. С. Арват, Є. Г. Гончарук, О. А. Захаренко, Л. О. Каніщенко, О. В. Киричук, В. М. Мадзігон, Б. І. Мокін, В. Ф. Прісняков, І. Ф. Прокопенко, О. Я. Савченко, В. І. Скок, В. В. Скопенко, П. М. Таланчук, М. І. Шкіль, М. Д. Ярмаченко).

Вчені визначили головним завданням педагогічної науки методологічне, теоретичне та методичне забезпечення кардинального оновлення системи освіти на основі реалій життя, перспектив соціально-економічного розвитку України як суверенної держави.

Були утворені відділення теорії та історії педагогіки; дидактики, методики та інформаційних технологій в освіті; психології, вікової фізіології та дефектології. До складу Академії входили Науково-дослідний інститут педагогіки, Науково-дослідний інститут психології та Республіканський педагогічний музей.

У зв'язку з розвитком Академії на базі лабораторій Інституту педагогіки створилися нові інститути та центри (на правах інститутів).

Академія наук України,
1918 рік

НАПН України, м. Київ

Етапними для становлення закладу стали Загальні збори, що відбулися 17–18 грудня 1997 р. На них відзвітував перший склад Президії Академії. Її президентом обрали дійсного члена АПН України В. Кременя. Відбулися також вибори академіків-секретарів відділень.

Президентом Академії є академік НАН і НАПН України Кремень В. Г.

24 лютого 2010 року Академії надано статус Національної ([Указ Президента України В. Ющенка № 258/2010](#) від 24.02.2010 року).

Період 2010–2016 рр. характеризується подальшим розвитком Академії, посиленням її науково-методологічного і методичного супроводу реформ в освіті.

Визначною подією в освітній сфері стало обґрунтування і прийняття у 2011 р. Національної рамки кваліфікацій, нових стандартів дошкільної, початкової, базової і повної загальної середньої освіти, розроблення у 2016 р. концепції Нової української школи, що передбачає 12-річний термін навчання, профільну старшу школу, створення мережі профільних і професійних ліцеїв і коледжів, розвиток інклюзивної освіти.

Перший президент
АПН України
Ярмаченко М. Д.

Президент НАПН України
Кремень В. Г.

Напрацювання вчених НАПН України використані при розробленні у 2012–2014 рр. інноваційного Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.), що враховує кращі світові досягнення вищої школи, принципи й інструменти Болонського процесу із формування привабливого та конкурентоспроможного Європейського простору вищої освіти. Інтеграції в Європейський дослідницький простір сприяло прийняття у 2015 р. розробленого за участі науковців Академії прогресивного Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність». Зокрема, цим законом закріплено самоврядний статус Національної та національних галузевих академій наук як наукових організацій, що є головними розпорядниками коштів

У 2016 р. затверджено Статут НАПН України в новій редакції і прийнято Стратегію розвитку Національної академії педагогічних наук України на 2016–2022 роки. При Президії НАПН функціонує рада з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології.

НАПН бере активну участь у розробці законодавчої і нормативної бази функціонування освіти, створенні концепцій розвитку загальноосвітньої, професійної і вищої школи.

Загальні збори НАПН України. м. Київ, 2017 р.

Наукові структури Академії

Значний науковий потенціал, зосереджений у п'яти відділеннях НАПН України (загальної педагогіки та філософії освіти; психології, вікової фізіології та дефектології; загальної середньої освіти; професійної освіти і освіти дорослих; вищої освіти) та у її п'ятнадцяти наукових установах (інститути: педагогіки, загальної педагогіки та філософії освіти; психології імені Г. С. Костюка, педагогічної освіти і освіти дорослих, спеціальної педагогіки, соціальної та політичної психології, проблем виховання, вищої освіти, інформаційних технологій і засобів навчання, професійно-технічної освіти, обдарованої дитини; Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи, державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», навчально-науковий центр професійно-технічної освіти, Педагогічний музей України) нараховує понад 170 академіків і членів-кореспондентів НАПН України, понад 180 докторів наук і близько 550 кандидатів наук, які гідно представляють усі ланки.

Предметним полем досліджень членів НАПН України і науковців наукових осередків академії сьогодні є актуальні в Україні і світі проблеми філософії людиноцентризму в освіті, методології, теорії та історії освіти, педагогіки, психології; розвитку світової і національних освітніх систем; формування організаційних засад і змісту освіти усіх її рівнів і складових, що забезпечують цілісне навчання людини впродовж життя; інформаційного освітнього середовища; якості освіти; теорії і технологій виховання; соціальної педагогіки та соціальної роботи; освіти дітей з особливими освітніми потребами, інклюзивної освіти; управління та економіки освіти; психології розвитку особистості, вікової психології та фізіології; соціальної та політичної психології, прикладної психології; психології національної безпеки та безпеки життєдіяльності; лідерства в освіті, педагогічної освіти та освіти дорослих, теорії і практики впровадження Нової української школи, патріотичного виховання молодого покоління; реформування всіх ланок освітньої системи.

Основними завданнями Академії на сучасному етапі є:

- проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок;
- участь у формуванні та здійсненні державної політики у сфері освіти, наукової та науково-технічної діяльності;
- наукового обґрунтування змісту освіти, сучасних навчальних та інформаційних технологій в освіті, форм і методів навчання та виховання, розроблення стандартів освіти, програм, підручників, навчальних та навчально-методичних посібників для закладів освіти;
- дослідження світових тенденцій розвитку освіти, педагогічної і психологічної теорії і практики, проведення аналізу змісту, державних стандартів освіти в іноземних державах, моніторингу, оцінювання якості рівня освіти в загальноосвітніх й інших закладах освіти України та за кордоном;
- вивчення, узагальнення та поширення освітніх інновацій, вітчизняного та зарубіжного педагогічного досвіду, психолого-педагогічного супроводу освіти, розвитку особистості на всіх вікових етапах упродовж життя людини;
- здійснення випуску офіційної, наукової, виробничо-практичної, навчальної та довідкової продукції, друкованих і електронних періодичних видань тощо, створення електронних освітніх і наукових ресурсів та баз даних, популяризації досягнень науки і сприяння поширенню знань з проблем освіти, педагогіки і психології.

Стратегія розвитку

У 2016 р. на Загальних зборах схвалено Стратегію розвитку Національної академії наук України на 2016–2022 роки, де зазначені пріоритети розвитку НАПН України:

- національне лідерство в науках про освіту, педагогіці і психології;
- освітньо-наукова інтеграція;
- національна й міжнародна співпраця;
- прогностичність;
- актуальність, якість і результативність діяльності;
- імідж, репутація та авторитет у суспільстві;
- зв'язок із практикою.

Кадрова політика НАПН України

Значна увага приділяється підготовці науково-педагогічних кадрів через аспірантуру та докторантуру, які функціонують в усіх інститутах Академії. Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів здійснюється в 10 підвідомчих інститутах за всіма спеціальностями в галузі педагогічних і психологічних наук, а також з окремих спеціальностей філософії.

Науковий, методичний і кадровий потенціал НАПН України забезпечує підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації керівних, педагогічних і наукових кадрів освіти.

Оптимізовано склад наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників. За пропозицією колективу Інституту спеціальної педагогіки його перейменовано у 2018 р. на Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка. Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих присвоєно ім'я Івана Зязюна.

Науково-методична робота

Враховуючи зміст заходів із забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення та можливості навчання впродовж усього життя для всіх, викладених в Указі Президента України «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» та керуючись Пріоритетними напрямками (тематикою) наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок національної академії педагогічних наук України на 2018–2022 рр., Стратегією розвитку НАПН України на 2016–2022 рр. у відповідності до основних напрямів інституційної діяльності, колектив науковців підвідомчих установ Академії особливу увагу в своїй роботі приділяє здійсненню науково-методичного забезпечення модернізації й розвитку освіти в нашій державі шляхом розроблення, апробації та оприлюднення низки наукових і методичних праць, спрямованих на використання як у сфері подальших науково-педагогічних досліджень, так і безпосереднього здійснення освітнього процесу на всіх щаблях і в усіх ланках української освітньої системи через упровадження науково-методичних видань у практичну діяльність наукових педагогічних установ і закладів освіти різного рівня.

Науково-дослідницький потенціал та видавнича діяльність

Важливим напрямом діяльності академії в контексті науково-методичного супроводу освіти є видавнича діяльність.

За результатами наукових досліджень у 2018 р. членами НАПН України та вченими підвідомчих установ опубліковано понад 2,5 тисяч праць, у тому числі 99 монографій, 109 підручників і навчальних посібників, 93 методичних посібники і рекомендації, 28 словників і довідників, 1999 статей, випущено 131 збірник наукових праць, підготовлено 42 навчальні програми і концепції.

Академія та її підвідомчі установи є засновниками і співзасновниками 61 наукового періодичного видання, у тому числі 54 друкованих (25 наукових журналів і 29 збірників наукових праць) та 7 електронних видань. 28 науково-методичних видань (12 наукових журналів, 13 збірників наукових праць, 3 електронних видань) зареєстровано у міжнародних наукометричних базах (Index Copernicus, Ulrich's Periodicals, Universal Impact Factor, Cite Factor, EBSCO Education Source та ін.), що сприяє представленню публікацій учених НАПН України у світовій системі комунікацій.

Частка публікацій у зарубіжних виданнях з року в рік зростає. Учені підвідомчих установ та члени академії публікують свої статті у наукових періодичних виданнях і матеріалах конференцій, що індексуються наукометричними базами даних Scopus of Web of Science Core Collection.

Вітчизняні та світові тенденції співпраці наукових установ НАПН України

Академія взаємодіє з Міністерством освіти науки України, іншими центральними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, Комітетом Верховної Ради України з питань науки і освіти, Національною та національними галузевими академіями наук України, навчальними закладами, громадськими організаціями, об'єднаннями, Національною комісією України у справах ЮНЕСКО, Національним Еразмус+ офісом.

Вчені академії залучаються до міжнародних проєктів, ініціюють співпрацю з розроблення інноваційних програм, підготовки наукових видань спільно із зарубіжними партнерами, беруть участь у роботі міжнародних організацій з проблем освіти, педагогіки.

НАПН України встановлює і поновлює контакти з науковими установами зарубіжних країн (Болгарії, Греції, Німеччини, Словаччини, Сербії, Канади, Польщі, Румунії, Франції, Китаю та ін.). З метою інтеграції України у європейську та світову систему освіти, педагогічну і психологічну науку налагоджено співробітництво з ЮНЕСКО, Радою Європи, іншими міжнародними організаціями. Про результати своїх досліджень з навчально-виховної роботи доповідають на міжнародних форумах науковці Інституту педагогічної освіти дорослих.

Підписання «Програми спільної діяльності МОН України та НАПН України на 2021–2023 роки»

НАПН України здійснює міжнародну експертну діяльність у взаємодії чи за членства в ряді міжнародних організацій. З-поміж них: Американська психологічна асоціація, Благодійний фонд «Східноєвропейська місія», Благодійна організація «Фонд «Асперн», Глобальний союз науковців за мир, Всесвітня рада з питань обдарованих і талановитих дітей, Європейська академія природничих наук (ФРН), Європейська асоціація психології праці та організаційної психології, Європейська асоціація медіа та інформаційної освіти, Європейська асоціація освіти дорослих, Європейська рада з питань високих здібностей, Міжнародна рада психологів (США), Міжнародна асоціація прикладної психології, Міжнародна академія культури безпеки, екології.

Зв'язки з українською освітою зарубіжжя

Важливим напрямом міжнародної діяльності наукових установ НАПН України є налагодження співпраці з українською освітою зарубіжжя. З 2006 року в Інституті педагогіки НАПН функціонує структурний підрозділ – лабораторія української словесності в школах національних меншин і діаспори.

Інститут соціальної та політичної психології активно співпрацює з українською діаспорою в Швеції, зокрема з Союзом українок Скандинавії (центральный осередок у Стокгольмі). Інститут психології імені Г. С. Костюка АПН України підтримує науково-творчі зв'язки з науково-дослідним інститутом з проблем етнології у м. Едмонт. Зокрема здійснюється плідний обмін інформацією щодо психологічних проблем етнокультурного життя української діаспори. Встановлено творчі зв'язки з пізнавально-спортивним рухом «пластуни».

Для популяризації діяльності Університету менеджменту освіти відповідна інформація розміщується на сайті української діаспори.

Системною є співпраця Інституту проблем виховання АПН України з українською освітою зарубіжжя: проводяться тренінги для соціальних педагогів і соціальних працівників.

Подібні зв'язки підтримуються з українськими організаціями США.

Інститут спеціальної педагогіки підтримує тісні зв'язки з Українським центром ресурсів та розвитку Коледжу Грента Мак-Юена Провінції Алберта, Канада. Співпрацю, що здійснюється за кількома напрямками, започатковано у 2001 році. Здійснюється стажування українських та канадських молодих учених, які працюють у галузі спеціальної педагогіки.

Створено Канадсько-українську дослідницьку групу (CURT), яка опікується проведенням спільних наукових досліджень у галузі спеціальної педагогіки. Українськими та канадськими вченими проведено спільні наукові дослідження, зокрема з таких складних проблем, як інклюзивне навчання та білінгвістична комунікація. Проводяться наукові дослідження з проблем жестової мови.

Державна науково-педагогічна бібліотека імені В. О. Сухомлинського проводить активну роботу з українською діаспорою.

Нагороди

Рішення про нагородження медалями приймає Президія НАПН України. Згідно з Положенням про медалі НАПН України медалі «Ушинський К. Д.», «Григорій Сковорода» та «Володимир Мономах» є відомчими відзнаками.

Медалями НАПН України нагороджуються громадяни України за значні особисті досягнення в галузі педагогічної і психологічної наук, особистий внесок у розвиток національної освіти, навчання і виховання підростаючого покоління, за багаторічну сумлінну працю, особистий внесок у підготовку висококваліфікованих спеціалістів та наукових кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку спеціалістів, плідну науково-педагогічну діяльність, значні досягнення у фундаментальних і прикладних наукових дослідженнях, з нагоди ювілейних дат, з нагоди святкування професійних свят працівників освіти і науки тощо.

Медаль
«Григорій
Сковорода»

Медаль
«Ушинський К. Д.»

Медалями НАПН України відзначаються педагоги, учені, організатори освіти, бібліотекарі освітянських бібліотек України, громадські діячі, політики. Медалями можуть бути відзначені громадяни зарубіжних країн за особистий внесок у розвиток освіти, педагогічної і психологічної наук, зміцнення зв'язків із нашою державою.

Нагородження медалями НАПН України здійснюється одноразово і, як правило послідовно, починаючи з медалі «Ушинський К. Д.», потім медаль «Григорій Сковорода» і лише після цього медаль «Володимир Мономах». Нагородження наступною відзнакою можливе не раніше як через три роки після нагородження попередньою.

Відповідно до Постанови Президії Національної академії педагогічних наук України № 1-7/12-358 від 14.11.2013 р. Педагогічному музею України передано на довічне зберігання медаль НАПН України «Володимир Мономах» за № 1.

Підсумки та перспективи роботи НАПН України

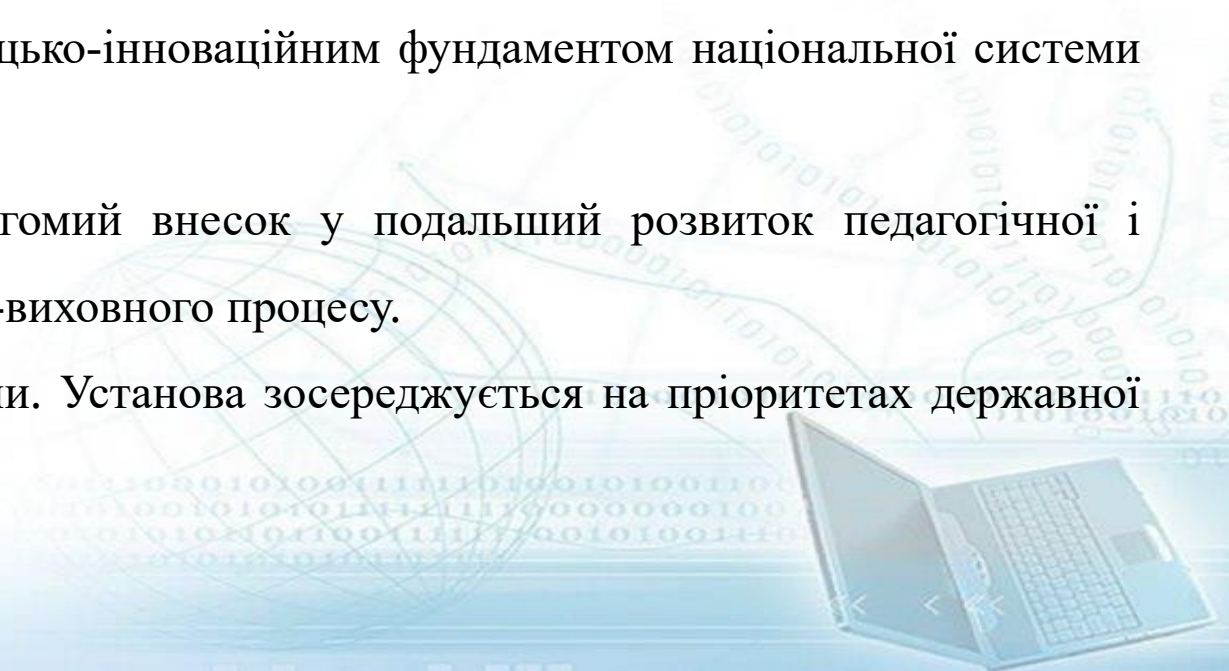
Ювілей будь-якої наукової установи державного значення – привід для огляду досягнень, аналізу напрацювань та узагальнення здобутків.

30-річчя НАПН України є важливою та величною датою для педагогічної спільноти України, адже засвідчує неперервний поступ науковців у цій сфері, спадковість в освітянській традиції та водночас неперервність змін і відповідальність потребам сучасного світу.

За тридцять років Академія стала надійним дослідницько-інноваційним фундаментом національної системи освіти незалежної України.

Академією педагогічних наук України зроблено вагомий внесок у подальший розвиток педагогічної і психологічної наук, оновлення теорії і практики навчально-виховного процесу.

Час висуває нові вимоги до діяльності НАПН України. Установа зосереджується на пріоритетах державної освітньо-наукової політики.

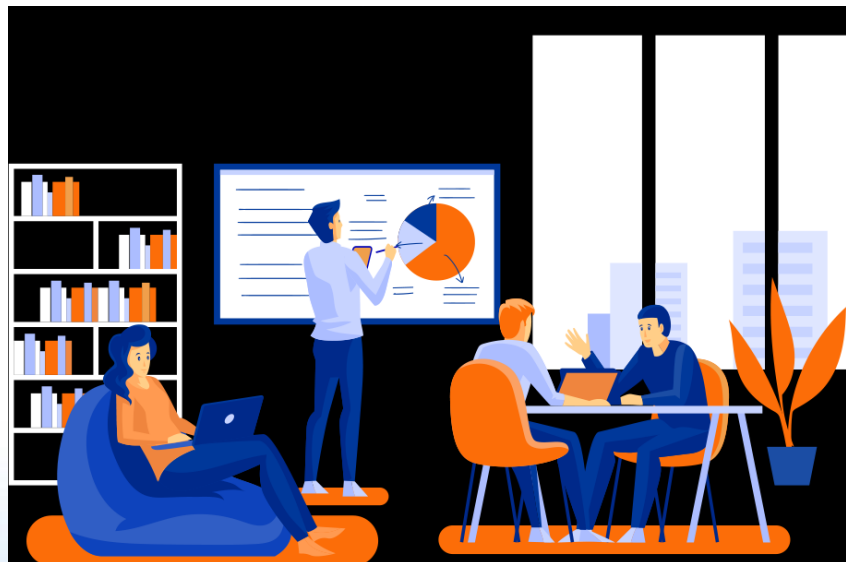
Посилення інтернаціоналізації і потреба підвищення конкурентоспроможності вимагають продовження курсу на осучаснення діяльності й академії в цілому, й окремих установ, і кожного вченого.

Повномаштабне запровадження в науковій і науково-технічній діяльності конкурсних засад функціонування наукових установ, їх підрозділів (відділів і лабораторій).

Академія поетапно розв'язує нові для українського суспільства проблеми теорії і практики формування національного освітньо-виховного простору незалежної України.

За активної участі академії створено нормативно-правовий, теоретичний і науково-методичний фундамент Нової української школи, що спирається на демократизм та людиноцентризм.

НАПН України й надалі планує розвивати та поглиблювати діяльність за всіма напрямками науково-методичного супроводу освітньої діяльності.

Список використаних джерел:

Ярмаченко, М. Д. Академія педагогічних наук України (5-річчя становлення і розвитку) [Текст] / М. Д. Ярмаченко. – Київ : Пед. думка, 1997. – 154 с.

Гузик, М. Чим для мене є Національна академія педагогічних наук України. Які можливості вона відкриває [Текст] / М. Гузик // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2012. – № 1. – С. 106–109.

Дічек, Н. П. Джерело освітньої думки [Текст] : до 90-річчя Інституту педагогіки НАПН України : (ретроспективний нарис) / Н. П. Дічек // Український педагогічний журнал. – 2016. – № 3. – С. 7–30.

Доценко, П. Співпраця наукових установ Академії педагогічних наук України з українською освітою зарубіжжя [Текст] / П. Доценко // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2009. – № 4. – С. 87–89.

Іванова, С. М. Наукова електронна бібліотека НАПН України як засіб інформаційно-аналітичної підтримки педагогічних досліджень [Текст] / С. М. Іванова // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2015. – № 6. – С. 38–43.

Івашень, Л. Центр організації неперервної освіти дорослих [Текст] : [Університет менеджменту освіти] / Л. Івашень // Педагогічна газета. – 2015. – № 4, липень – серпень. – С. 6.

Короденко, М. 25 кроків до педагогічних висот [Текст] : [НАПН України святкує 25-річчя] / М. Короденко // Освіта України. – 2017. – № 44, 13 листопада. – С. 10–11.

Короденко, М. НАПН: відповідати сучасним вимогам [Текст] : [за рік наукової роботи звітувалася Національна академія педагогічних наук України] / М. Короденко // Освіта України. – 2019. – № 15, 15 квітня. – С. 10.

Кремень, В. Активна позиція вчених [Текст] : АПН України – 15 років / В. Кремень // Професійно-технічна освіта. – 2007. – № 1. – С. 3–6.

Кремень, В. Відповідаємо на виклики часу [Текст] : [доповідь президента НАПН України на загальних зборах 17.11.17 р. на тему «25 років НАПН України: здобутки і перспективи»] / В. Кремень // Освіта. – 2017. – № 46/47, 15–22 листопада. – С. 2–3.

Кремень, В. Українській педагогічній академії – 15 років [Текст] / В. Кремень // Професійно-технічна освіта. – 2007. – № 4. – С. 6–9.

Кремень, В. Якісна освіта і нові вимоги часу [Текст] : Академія [педнаук України] – суспільству та школі / В. Кремень // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2013. – № 4. – С. 4–18.

Кремінь, В. Г. Про діяльність АПН України у 2002–2007 рр. [Текст] : [звітна доповідь] / В. Г. Кремінь // Педагогіка і психологія. – 2008. – № 1. – С. 5–27.

Луговий, В. І. Національна академія педагогічних наук України [Текст] : 25 років служіння українському суспільству / В. І. Луговий [та ін.] // Український педагогічний журнал. – 2017. – № 3. – С. 15–33.

Селецький, А. Національна академія педагогічних наук України у науково-методичному забезпеченні освітньої сфери [Текст] / А. Селецький // Новий Колегіум. – 2020. – № 1. – С. 15–21.

Стратегія розвитку Національної академії педагогічних наук України на 2016–2022 роки [Текст] // Управління освітою. – 2016. – № 9, вересень. – С. 22–40.

Ткаченко, Л. Наукові школи НАПН України [Текст] / Л. Ткаченко // Освіта. – 2016. – № 48/50, 30 листопада – 7 грудня. – С. 6.

Усвідомлюючи відповідальність за розвитком людини, консолідацію нації та європейську інтеграцію України [Текст] : доповідь президента НАПН України В. Кременя на Загальних зборах академії «Про діяльність НАПН України у 2014 р. та завдання на 2015 р.» // Педагогічна газета. – 2015. – № 2, березень – квітень. – С. 2.

Як народжувалася академія [Текст] : [про АПН (НАПН) України] // Голос України. – 2012. – № 59, 31 березня. – С. 16.

Електронні ресурси:

<http://osvita.ua>

<http://naps.gov.ua>

<https://www.psyh.kiev.ua>

<http://pmu.in.ua>

<https://uk.wikipedia.org>

<http://resource.history.org.ua>

<https://esu.com.ua>

<https://regulation.gov.ua>

**Підготувала завідувачка
інформаційно-бібліографічним відділом
Косенко В. В.**

